ZEDEN EN GEWOONTEN DER INDIANEN IN ONZE...

Cornelius Coll

ZEDEN EN GEWOONTEN

DER

INDIANEN

IN ONZE NEDERLANDSCHE KOLONIE

SURINAME

DOOR

Pater C. VAN COLL C. SS. R.

Missionaris aldaar.

„De bekeering der Heidenen is zonder eenigen twijfel een der duidelijkste bewijzen van de waarheid van onzen godsdienst."
(H. Alph. Maria. Oeuvres dogm. tom. VIII. p. 11. ch. 1. n. 18.)

GULPEN

TER BOEKDRUKKERIJ VAN M. ALBERTS & ZONEN

1886.

Imprimatur servatis servandis

Amstelodami hac 14 Maji 1886.

P. Oomen CSSR.
SUP. PROV.

Imprimatur.

J. M. Scholtis, PAR. ET DEC.
ad hoc delegatus.

Galopiæ hac 21 Maji 1886.

Zeden en gewoonten der Indianen

in onze Westindische kolonie Suriname

door Pater C. VAN COLL, C. SS. R.,

Missionaris aldaar.

Toestanden, waarin wij den medemensch geplaatst zien, ze mogen bewondering afdwingen, benijdenswaardig schijnen, of ook alleen ons medelijden opwekken: altoos hebben ze iets aantrekkelijks. Dit is te meer dàn waar, als het medemenschen geldt met allervreemdste zeden en gewoonten, maar die ons daarenboven meer van nabij bestaan. Dit nu is wel het geval met de nog wilde stammen, die een groot gedeelte van Suriname bevolken, inzonderheid met de Indianen. In eene beschrijving van hunne toestanden zal derhalve de aantrekkelijkheid, die aan het vreemde eigen is, noodzakelijk nog moeten winnen door de omstandigheid, dat zij, die in deze toestanden leven, onderdanen zijn van hetzelfde koninkrijk der Nederlanden, als wij. En wijl ten onzent de katholieke lezers over 't algemeen beter op de hoogte zijn gebracht van de land- en volkenkunde van vreemde gewesten, dan van de eigen koloniën, zoo durven wij hopen, dat een betrouwbare schets van de levenswijze der Indianen in Suriname, door een oog- en oorgetuige geleverd, en ongekunsteld, alleen naar de indrukken daarvan in zijn geheugen terneergeschreven, hun welkom zal wezen.

Tot uitgangspunt kiezen wij de Indiaansche dagorde. Geen dagorde ter wereld zoo eenvoudig! Jacht en visscherij wisselen zij af met den slaap; ziedaar alles! Van halfzeven tot

halfvijf neemt de Indiaan zijn nachtrust: met de kippen is hij op, met de kippen gaat hij slapen! Het spreekt vanzelf, dat ook de missionaris die dagorde moet eerbiedigen, naar deze zijne werkzaamheden regelen. Reeds vóór halfzeven zijn die afgeloopen. Dan rest hem, terwijl de Indiaan zich reeds lang in de armen des slaaps heeft geworpen, nog zijne eigen devotie te houden en verder in het planken tentje der roeiboot, die hem derwaarts voerde, den avond te slijten.

Eeuwenheugende bosschen, snelle stroomen, tot in het oneindig kronkelende kreken, scheiden hem van allen omgang met beschaafde lieden. Eene diepe stilte, slechts nu en dan afgewisseld door het gekras der vogels en het gebrul der woudapen komt den vrijen gang bevorderen van zijn gedachte. Dan neemt de gedachte hare vlucht, zij overschrijdt de afstanden, zij laat het lang vervlogene weer voor zich opdagen en koppelt onwillekeurig eene toekomst, die geheel haar begeeren is, aan een tegenwoordig, dat dringend verbetering eischt. Ook mij ging het aldus, lezer! als ik daar mijmerend nederzat, innig getroffen door het lot der ongelukkige schapen, die aan mijne hoede zijn toevertrouwd. Mij kwam dan Nederland voor den geest, het land mijner geboorte, en ik klaagde: Nederland van St. Willibrord, hoe! reeds meer dan twee eeuwen laat gij deze Indiaansche stammen op uw eigen bodem daar neergezeten in de schaduwe des doods? Gij, Nederland, altoos zoo mild in offers om het Christendom onder de heidenen van vreemde gewesten uit te breiden, dat om Jezus' wille vondelingen afkoopt van Chineezen, Mongolen tot priesters vormt en uwe eigen zonen heenzendt naar de verzengde woestijnen van Afrika: o! kendet gij den omvang der ellende, waaraan Indianen in uwe eigen koloniën, onderdanen derzelfde kroon, die gij eerbiedigt, ter prooi zijn, zeker dubbel zoudt gij u hun lot aantrekken, thans vooral nu door het toenemend getal van Apostolische arbeiders er geen eigenlijk beletsel meer is voor de prediking des Evangelies.

In mijne bezigheden voor de belangen der Surinaamsche

Missie, die overigens mijn geheelen verloftijd zullen innemen, door ongesteldheid verhinderd, werd ik in de eenzaamheid, waartoe ik mij gedoemd zag, door de herinneringen mijner missietochten opnieuw aangegrepen. 't Was alsof de Indianen mij toeriepen: gij zijt nu in Nederland, spreek dan, spreek het vrij uit het woord, dat in ons belang moet gesproken worden! Wellicht dat het een vonk van ijver afwerpt in de harten van toekomstige apostelen! zeker, dat het de altoos milddadige geloovigen tot nog grooter edelmoedigheid zal stemmen voor de Missie van Suriname.

Hiermede, lezer! is u de aanleiding blootgelegd tot het schrijven van deze eenvoudige schets over de levenswijze der Indianen, gelijk ik die uit eigen aanschouwen heb leeren kennen.

Suriname, thans bevolkt met afstammelingen der oude Afrikanen, met ingevoerde Britsch-Indische immigranten (Hindoe's en Mohammedanen), met Chineezen, blanken en afstammelingen van blanken, oorspronkelijk uit alle staten van Europa en met een niet onaanzienlijk aantal Israëlieten, Suriname is eigenlijk het land der *Indianen*.

Indianen, zoo noemden hen de eerste ontdekkers, doch zelf noemen zij zich eenvoudig *kalienja*, d. i. menschen. Europeanen heeten bij hen *paranokili*, d. i. mannen van over het water en, in het midden latend of Afrikanen, die zij ver beneden zich achten, menschen zijn of niet, betitelen zij dezen met den naam van *mati* of *mekro* d. i. zwarten 1).

Volgens eene traditie, mij door een der achtenswaardigste zonen van Sem, dien ik ooit gekend heb, een afstammeling van oude kolonisten medegedeeld, zou een stam van Indianen, die der Surinen namelijk, (en aan dezen moet Suriname dan zijn naam ontleenen) het land oorspronkelijk bevolkt en bewoond hebben, maar later naar de *Amazone* verhuisd zijn. Wat hiervan zij, alleen aan de drie nog thans

1) Wij putten voornamelijk uit het Caraïbisch, eenerzijds wijl wij die taal beter verstaan, anderzijds omdat de Caraïben naar luid der geschiedenis oudtijds de kusten bevolkten en daarom meer onmiddellijk met de landontdekkers in betrekking kwamen.

bestaande stammen der *Caraïben*, *Arrowakken* en *Warauën* hebben de Europeesche gelukzoekers het grondgebied van Suriname betwist en op hen, althans wat de voordeelen ervan betreft, op welke zij aasden, veroverd. Hen dus alleen geldt deze beschrijving. Vooraf merken wij aan, dat geen dezer stammen, (welke wij wel drie kleine volken zouden mogen noemen, aangezien zij in taal geheel van elkaar verschillen,) eenige traditie bezit omtrent zijne vroegere geschiedenis. Slechts zweeft bij hen nog een flauwe herinnering van den zwaren strijd, dien hunne voorvaderen met de eerste kolonisten gestreden hebben. Dezen toch hadden getracht hen tot slaven te maken en waren hierin een tijd lang maar al te wel geslaagd. Zelfs was de handel *in roode* slaven gedurende vele jaren het uitsluitend monopolie der gouverneurs van Suriname. Doch eindelijk, de onderdrukking moede, gordden zich de Indianen ten strijde, en ten bloedige strijde. De geschiedenis der landontdekkers en kolonisten weet vooral van de bloeddorstigheid der Caraïben te spreken, die door hen als *menscheneters* worden gebrandmerkt. Daarvan gewaagt ook een stuk berustend in het archief van het Apost. Vicariaat van Suriname. In een brief van den 13 Januari 1684 schreef pater *Fredericus van der Hofstadt* uit Suriname volgender wijze aan zijn overste:

»Dagelijks belagen zij ons, maar daarover bekommeren wij ons weinig, mits wij onze loopbaan voleindigen en niet teleurgesteld worden in onze verwachting, het doel onzer zending bereiken, zielen winnen voor God en de kroon der martelie wegdragen: ziedaar al ons streven. Reikhalzend zien wij dagelijks dien roemrijken dood te gemoet; dagelijks bereiden wij ons daartoe voor, want in dat wekelijksch rivierreisje (om de acht dagen verwisselden beide paters de beurt, om hunne bediening onder de in het land verspreide katholieken uit te oefenen) verkeeren wij in aanhoudend levensgevaar van de zijde onzer vijanden de Indianen, door wier grondgebied wij moeten heenvâren. Velen worden door hen gevangen genomen en wreedaardig vermoord. Langzaam verbrand en gebraden worden zij halflevend door hen opgegeten."

Waarschijnlijk bedienden zich deze wilde volken in den oorlog alleen van hunne bogen en van *steenen bijlen*, zooals er later in de aloude vestigingsplaatsen gevonden en naar Europeesche museums zijn overgebracht geworden. De Europeanen konden het onmogelijk tegen die zonen des wouds uithouden, want in de bosschen wisten zij den weg en verstonden meesterlijk de kunst zich in hinderlaag te leggen. Derhalve werd in den loop van 1684 vrede gesloten, waarbij aan de drie opgenoemde stammen vrijheid en schier onafhankelijk bestaan in Suriname gewaarborgd en de zekerheid geschonken werd, dat zij nooit tot slaven zouden gemaakt worden. Sedert 200 jaar leven deze landzaten nu afgezonderd, doch rustig voort in hunne bosschen, en komen zelfs van tijd tot tijd met de overige bevolking in aanraking, ten einde de voortbrengselen van hetgeen wij hunne kleine nijverheid zouden kunnen noemen aan den man te brengen en te verruilen tegen de weinige zaken, waarvan zij de behoefte hebben leeren kennen. Of de opschriften, die men in den Marowijnestroom ontdekt heeft, ooit verder licht zullen verspreiden over de geschiedenis der Indianen, valt te betwijfelen, te meer daar die opschriften voor zoover wij te weten kwamen, noch als hiëroglyphen, noch als herkomstig van Indianen zijn erkend geworden. Eene betere kennis van hunne geschiedenis aan de onthullingen der toekomst overlatend, willen wij liever de Indianen gaan beschouwen in den staat, waarin zij thans leven.

De Indiaan is rood of koperkleurig van huid, heeft gitzwart haar, donkere oogen, breede schouders en mag over het algemeen welgemaakt heeten. Misvormden of kreupelen vindt men onder hen niet, tenzij enkelen, die zulks door een ongeval zijn geworden. De vreeselijke ziekte der melaatschheid, voor welke niemand, hij moge Europeaan, Aziaat of Afrikaan wezen, zich in de kolonie kan beveiligd achten, tast nooit Indianen aan. In het algemeen zijn zij klein van gestalte; onder de Caraïben nochtans vindt men groote en gespierde mannen: deze zijn van woester aard en ruwer van zeden dan de Arrowakken, die vreedzamer en ook meer

ontvankelijk zijn voor den godsdienst. De stam der *Warrauën* is door groote sterfte en door vertrek naar de bovenlanden van Engelsch Guiana bijna geheel uit *Suriname* verdwenen. Van hen heeft schrijver maar enkele malen eenigen mogen ontmoeten. Dit stelde hem in staat ook de zelfstandigheid van dezen stam te kunnen constateeren en dat hunne taal geheel verschillend is van die der andere stammen.

De weinige Warrauën, die ik heb aangetroffen, hadden zich met de Arrowakken vermengd en toonden veel genegenheid tot het Christendom.

Onder de Indiaansche *mannen* zijn er maar weinigen, die de landtaal, het *neger-engelsch*, niet machtig zijn, ofschoon zij deze op zeer eigenaardige wijze spreken. De kennis hiervan is hun noodig, niet alleen om met de overige bevolking in aanraking te kunnen komen, maar ook om zich met Indianen van andere stammen te onderhouden. Iedere stam toch heeft zijn eigen taal bewaard, en die talen zijn zoo vreemd aan elkander als het Nederlansch aan het Hebreeuwsch is. Slechts enkele woorden bezitten zij gemeenschappelijk, dezulke namelijk, waardoor dingen aangeduid worden, die hun vóór hunne betrekkingen met de Europeanen onbekend waren. Het zijn alle *Spaansche* woorden, behalve eenige *neger-engelsche;* met de laatste vertolken zij de dingen, welke hun eerst in lateren tijd bekend werden. Zóó moeielijk moet het voor hen wezen, de taal van een anderen stam aan te leeren, dat ik nog nooit een Caraïb heb gezien, die Arrowaksch, noch een Arrowak, die Caraïbisch sprak.

Kleederdracht schijnt van ouds bij hen niet bekend, althans niet bij de Caraïben; want om kleederdracht uit te drukken heeft de taal geen oorspronkelijk woord. Het woord *kamisja* ontleenden zij aan de Spanjaards en beteekent bij den Indiaan een klein lendenkleed. Dit is tot nu toe hun eenige kleedij, zoolang zij heidenen zijn. Nochtans droegen zij waarschijnlijk ook vroeger, reeds vóór de komst der landontdekkers, dit lendenkleed; het was echter niet vervaardigd

gelijk thans van katoenen stof, maar van koralen of vruchtpitten, die zij aan elkander snoerden.

Behalve het lendenkleed heeft de Caraïbische man nog een snoer van tijgertanden om den hals, terwijl een lang blank mes langs de bloote zijde in een gordel steekt. Ziedaar zijne geheele kleeding. De vrouwen dragen daarenboven eene geheele vracht bloedroode koralen over de borst, zoodat deze er bijna mede bedekt is. Bij wijze van armbanden winden zij roode koorden of koralen om de polsen der handen, terwijl ook de enkels en het gedeelte onder de knieën sterk omwonden zijn. Eene groote speld steekt in hare onderlip! Waarom niet? als het maar *mode* is! Mannen en vrouwen kleuren de huid dagelijks met *koesowee*, (roucou) eene verfstof, die aan hun koperkleurig lichaam een roode tint geeft. De wenkbrauwen en de uiterste punten der haren zijn veeltijds vuurrood geschilderd en een goede voorraad van roode vlekken ligt kriskas over hun lichaam henen. Eene roode vogelpluim steekt soms in één, soms in beide ooren; witte katoenen vlokjes, met veelkleurige vogelvedertjes afgewisseld, zitten in 't haar geschakeerd. Bij hooge dracht, is het een diadeem van roode, blauwe en groene vederen, die zij om hunne slapen spannen.

Ook kan men hen aantreffen in eene kleedij, welke eenvoudig een *geschilderde* is, maar met al de teekeningen van het tijgervel. Om dit kleed uit te trekken, behoeven zij niets anders te doen dan in het water te springen.

Het behoeft niet gezegd, lezer! dat de missionaris, die ter onderrichting dezer natuurmenschen wordt uitgezonden, steeds voorzien moet zijn van een voorraad kleedingstukken, om, zonder zijne oogen te kwetsen, in staat te zijn gevolg te geven aan zijne zending en door de daad de heilige zedigheid te prediken. De meening echter, dat men onder volwassen Indianen er aantreft, die geheel ongekleed zijn, berust op eene grove vergissing. Onder de ruwste heidenen zelfs, heb ik nooit een enkelen ontmoet, die zich zoo schaamteloos aanstelde. Wellicht is van menigeen, die in de verfijnde beschaving leeft van onze steden, het eerbaar gevoel

dieper gezonken dan van den wilden boschbewoner. De *Arrowakken* o. a. hebben zulk een afkeer van *Caraïben*, die wel bedekt, doch niet *behoorlijk* gekleed zijn, dat men er niet in kan slagen, hen met Caraïbische meisjes te doen trouwen.

De kleeding der *Arrowakken* is vrij zedig: hunne vrouwen halen een gewonen rok over den schouder en binden dien sterk vast onder den tegenovergestelden arm; meestal slaan zij daarover nog een lossen sluier heen. Onverdachte getuigen, die acht à tien dagen onder hen hadden doorgebracht, hebben schrijver verzekerd, dat de Indianen gedurende al dien tijd behoorlijk gekleed bleven. In de onthouding op Vrijdag waren zij punctueel en op Zondag, hoewel er reden toe bestaan had, niet te bewegen geweest om te werken.

Vloeken is bij hen niet bekend. De Caraïben hebben daarvoor alleen het woord: *morrombo ajamondà* d. w. z. wat ge daar gedaan of gezegd hebt, *dat zal u begraven!* Valsche eed of breken van belofte is hun niet mogelijk, daar zij niet krachtiger kunnen bevestigen dan met *Tjaropoole*, zeer waar, niet vaster toezeggen dan met: *wetakke*, ik zal.

Op het punt van rechtvaardigheid zijn alle Indianen, ook de Caraïben, volkomen betrouwbaar. Zelfs als het zaken geldt, die hunne begeerigheid in hooge mate prikkelen, zooals sterke drank, zijn sleutels toch overbodig. Volle kannen spiritus bestemd ter conservatie van Surinaamsche insecten, bewaarden zij dagen lang zonder er aan te roeren. Het neemt niet weg, dat de neiging tot sterken drank wel hun hoofdgebrek is, een gebrek, altoos, doch vooral in de toestanden der Surinaamsche maatschappij moeilijk te genezen.

Een Nederlandsch geleerde, die tot het wetenschappelijk reisgenootschap van prins Roland Bonaparte behoorde en dien wij ten vorigen jare het genoegen hadden op zijne tochten in Guiana te ontmoeten, verklaarde ons dezelfde neiging overal bij de Indianen, ook onder die der Amerikaansche Unie, ontdekt te hebben; dáár echter, zoo luidde zijne verklaring, was het den beschaafden burgers streng, en op straffe van zes maanden gevangenis, verboden aan Indianen spiritus te verschaffen.

De Indianen wonen in kleine dorpen of kampen, door hen *wetjoppo* of naar 't neger-engelsch *kondrèro* genaamd. Die dorpjes tellen slechts een 40 of 50 inwoners, en deze zijn over een achttal hutten verdeeld.

Vele dorpen liggen op uren, ja op geheele dagreizen van elkaar verwijderd en kunnen alleen langs waterwegen bereikt worden.

De reizen derwaarts zijn bijgevolg kostbaar en hoogst moeilijk. Een bootje met minstens vijf negers bemand, die gemiddeld ieder f. 1.50 daags verdienen, is de eenige geschikte reisgelegenheid. De eerwaardige grijsaard, *Petrus Donders*, van Tilburg, een man door allen uit één mond geprezen en die sedert 1842 in Suriname het levend toonbeeld is geweest van alle priesterlijke en christelijke deugden in hoogen graad, en bezield met onbluschbaren ijver voor het heil der meest verlaten zielen, heeft jaren achtereenvolgens, onder meer andere Indianen-dorpen, één kamp moeten bezoeken aan de *Maratakka*: niet minder dan acht volle en onafgebroken dagreizen werden gevorderd, alleen om het te bereiken.

Hoe het nu met de stichting van zulke dorpen toegaat? Ziehier, lezer! Alwie ergens in Gods vrije natuur de eerste is om eene hut op te slaan en dan het voorrecht geniet daar rondom heen ook de hutten van zijne zonen en dochteren met hunne familie te kunnen groepeeren, is feitelijk de stichter en het opperhoofd van het dorp te gelijk.

En hunne levenswijze?

»*Laat Gods water over Gods akker loopen*", ziedaar de leus, welke de geheele levensopvatting van den Indiaan kenmerkt. Tot *zulke* plichten alleen, die bij hem als vanzelf spreken, acht hij zich gehouden. Eenieder moet vrij zijn, ten volle vrij, en kunnen doen wat hij verkiest: de kleine zoowel als de volwassene. Nooit of nimmer mag het kind gestraft worden; vandaar de moeilijkheid voor den missionaris om kinderen van Indianen ter opvoeding te bekomen: de vrees voor de tuchtroede, hoe ongegrond ook, is vaak onoverkomelijk. Nooit komt de weerbarstige natuur van den

Indiaan met *hoogere beginselen* in botsing: zij kennen die niet. Groote twisten zijn bij hen eene zeldzaamheid, alleen bij dronkenschap komen die enkele malen voor. Zoo iemand het met zijn dorpsgenooten niet langer kan vinden, dan scheidt hij zich doodeenvoudig van hen af, om de stichting van een nieuw dorp te ondernemen. En telt zijn gezin een voldoend aantal leden, dan is het grootsche werk spoedig voltrokken. Het in 't oog loopend verschil in zedelijk gehalte, dat men tusschen het eene en het andere dorp opmerkt, kan met grond worden toegeschreven aan de oorspronkelijke splitsing, waaraan het eenmaal zijn ontstaan te danken had.

Zijn dan, naar uit het voorgaande gebleken is, de plichten luttel, met wier vervulling de Indiaan meent te kunnen volstaan, luttel is ook het *gezag*, dat de opperhoofden bezitten. Het feit, dat alle stammen het Spaansche woord *Capitano* (Neger-engelsch capten) gekozen hebben, om het opperhoofd, *tekaake* aan te duiden, wettigt wel het vermoeden, dat het bestaan van opperhoofden, *zoo als wij dat opvatten*, bij hen niet oorspronkelijk is. Men kan zeggen, dat hunne opperhoofden nooit iets meer waren, dan eenvoudig familiehoofden. Doch zoo weinig die opperhoofden er op gesteld zijn, rechten te doen gelden, zoozeer zijn zij verlangend naar onderscheidingen. Door middel van een commissaris voor de inlandsche bevolking weet zich het Surinaamsche gouvernement deze ijdelheid der hoofden ten nutte te maken, ten einde aldus eenig toezicht op 't geheel dier wilde volksstammen te kunnen houden. Wat geschiedt dan? De kapitein wordt in zijne waardigheid erkend en bevestigd, en, daarmede overëenkomstig, in een passend uniform gestoken. Aan dit uniform is voor hem het recht verbonden, om bij hooge feestelijkheden, als daar is de verjaardag van Z. M. den koning, met de grooten des lands zijne opwachting te mogen maken bij den gouverneur van Suriname. Zie hem daar optreden met niet minder zelfvoldoening in het hart, dan tot gelach van alle toeschouwers: een oude soldatenjas, zoo onpas mogelijk, hangt hem om de leden: op de schouders

prijken verkleurde épauletten, op het hoofd een hoed uit de boerenkermispret, omwonden met goud- of zilvergalon en opgetooid met roode en witte pluimen .Den tamboermajoorstaf in de hand, circuleert die ongeschoeide vorst door het gouvernementshotel, tot hij zoo goed mogelijk eindelijk er in geslaagd is eene buiging voor Zijne Excellentie te maken.

Hetzelfde opperhoofd, lezer! dat gij heden onder de notabelen van stad en land ter receptie bij den gouverneur gezien hebt, kunt gij na eenige dagen, zeker weer even arm en schamel als al zijne stamgenooten, in eene ellendige hut aantreffen.

Arm en schamel! en toch bij den Indiaan geldt de regel niet: *honneur aux dames!* neen, den man, zelfs al is hij geen opperhoofd, alle eer en voorrang! Vandaar dat zich de mannen alleen zulke werkzaamheden getroosten, die hen naar hunne opvatting in aanzien doen stijgen. Zoodanige zijn: het stichten van dorpen, en bijgevolg het vellen van een stuk bosch tot bouwterrein en kostgrond, — het aanschaffen van behoeften voor jacht en visscherij, het vervaardigen der korjalen, waarmede zij de rivieren afreizen.

Niets is gemakkelijker dan zich een denkbeeld te vormen van hun allereenvoudigsten bouwtrant. Een zestal palen worden in den grond geslagen en voorzien van gebinten. Deze dragen eene kap, die met palm- of ander boschloof gedekt is. Ziedaar het geheele huis; geen spijker of pen werd er aan gebruikt, maar alles is zoo vast met lianen aan elkander verbonden, dat het, bestand tegen de verterende kracht der zon en het geweld der tropische regenvlagen, jarenlang zijn schamele bewoners kan herbergen. Wijl de hut aan de vier windstreken openstaat, moeten zij bij slecht weder op een hoopje vluchten, of wel hunne hangmatten hoog onder het dak vastbinden. Het huis van deze soort noemen de Caraïben *aukto*; zij bouwen nog een andere soort, *soera* geheeten. Dit laatste heeft zeer veel van een hollandschen hooiberg, mits men zich dezen voorstelle als een cirkelvormig dak dragend. Het benedengedeelte, dat door een zolder van naast elkaar liggende latten van het boven-

gedeelte wordt afgescheiden, is geheel open; het laatste daarentegen van twee zijden gesloten: het heeft den vorm eener nis. De grootte der gebouwen berekenen de Indianen naar het aantal hangmatten, die er in moeten komen. Natuurlijk zijn er eenige dagen toe noodig, om van het groene hout en boschloof eene verzameling te doen verrijzen van huizen, die het nieuwe dorp zullen uitmaken.

Voor hutten van kleiner omvang is niet zooveel omslag noodig.

Het gebeurde eens dat de avond inviel, alvorens wij de plaats konden bereiken, die bestemd was om godsdienstoefening te houden. 't Was te duister om de kreek, welke wij in moesten, en die vol boomstammen lag, nog te durven opvaren. Daar viel niet anders te doen, dan te bivouakeeren. Vier der booten-negers waren reeds aan wal gegaan en hadden aan boomen de hangmatten vastgebonden. De vijfde roeier, een Indiaan, die zich voor dezen keer tot dit emplooi geleend had, verkoos niet onder den blooten hemel te overnachten. Fluks vliegt hij het bosch in, en is na weinige minuten met eene vracht pinabladeren, eenige dikke stokken en sterke lianen terug. In minder dan een half uur weet hij daarvan een huisje in malkaar te zetten, zoo stevig, dat het geheel den nacht de zwaarte van zijn lichaam in de hangmat kan dragen en hem voor den regen beschutten.

Van eenig Europeesch huisraad is bij echte Indianen niets te vinden. Wat zij bezitten is alles van eigen vinding en maaksel, uitgenomen slechts weinige zaken, waarvan zij de kennis in hunne aanraking met de overige bevolking hebben opgedaan. Van deze laatste voorwerpen zijn de voornaamste: een snaphaan, kruit en lood, — ontegensprekelijk de kostelijkste geschenken, die men een Indiaan kan aanbieden, — stalen bijlen en messen en een ronde ijzeren plaat, waarvan wij hieronder het gebruik zullen beschrijven.

Beschouwen wij nu hunne overige have.

Vooraf echter zij de lezer gewaarschuwd, dat het altijd voorzichtig is *overdag* te gaan; want behalve dat zij 's avonds

vroeg gaan slapen, hebben zij ook *geen ander licht*, dan dat van eene zekere hars-soort, welke zij in het bosch vinden. Van eigen maaksel dan treft gij in de hut aan:

1. Een houten blokje, *moelee*, ter hoogte van een decimeter, ovaal en ietwat uitgehold. De Indiaan bedient er zich van, om tegen het vocht van den grond beschermd te wezen. Van buiten is dit bankje met allerlei figuren aardig besneden; nog aardiger echter zijn de gevoelige figuren, welke door zijn scherpe kanten in de knieën worden achtergelaten van hem, die het tot bidbank verkiest te bezigen.

2. Eene hangmat van katoen, *niemjokko*, geheeten. De vrouwen weten de katoen met vaardigheid en bewonderenswaardige gelijkmatigheid uit de hand te spinnen. De dwarsdraden der hangmat zijn dubbel en ongeveer een decimeter van elkaar verwijderd. Een nieuwe hangmat kan geen dag in gebruik wezen, of zij is rood geworden van de verf, waarmede de Indianen zoo tot sieraad, als tot wering van insecten hunne huid inwrijven. Wilt gij weten, door hoeveel personen eene hut bewoond wordt, dan bebt gij eenvoudig de hangmatten te tellen; ieder toch heeft er eene, zoo tot zitplaats overdag, als tot slaapplaats bij nacht.

3. Een grooten voorraad van bogen, pijlen en harpoenen, die alle onder het dak der hut zijn opgeborgen. Ieder, van den jongsten knaap tot den hoogbejaarden grijsaard, heeft boog en pijlen. Kindertjes van zes jaren komen met den gespannen boog ter catechismus; en wee! zoo een vogeltje het waagt in den omtrek te verschijnen: ondoenlijk voor den jongen er niet op te mikken, onmogelijk schier van het niet te treffen! De Indianen vervaardigen hunne bogen meest van letterhout. Zijn deze voor mannen bestemd, dan hebben ze te sterker spankracht. De pijlen zijn van riet, waaraan steenen- of meestal ijzeren punten van weerhaken voorzien, met touw en hars bevestigd zijn. De harpoenen worden op gelijke wijze vervaardigd. Met hunne pijlen treffen zij niet slechts het wild, maar ook de visschen. Is het te vreezen dat het wild, waarop zij jacht maken door hunne pijlen niet *doodelijk* wordt getroffen, dan bevestigen zij er een

sterken draad aan, die met het wegvluchtend dier van een kluwen afloopt. Door dit middel kunnen ze hunne prooi altijd achterhalen.

4. Op de dwarsbalken, die de twee zijden der hut verbinden, worden pagalen, matapies, korfjes enz. aangetroffen.

Pagalen zijn bijna vierhoekige manden van een halven kubieken meter inhoud. Samengesteld uit een dubbel vlechtwerk, waartusschen eene laag van bladeren, leveren zij de bijzonderheid en het voordeel op van *waterdichte manden.* Zelfs een tropische stortbui kan niet beletten, dat er alles droog in blijft. De *warembo*-twijgjes, waarvan ze gemaakt werden, gelijken veel op de rieten onzer moderne stoelen.

De *matapie*, een niet te ontberen werktuig bij de spijsbereiding, heeft den vorm van een biezen darm, (hebbende op een decimeter middellijn eene lengte van twee meters) en is zóó sterk, dat *drie of vier* Indianen op den boom, die er onder aan bevestigd wordt, kunnen gaan zitten, om er het giftige vocht der geraspte *kassave*, waar ze mee gevuld is, uit te persen. 't Is een van de voornaamste vlechtwerken der Indianen.

Nog maken zij elegante mandjes, naaikorfjes, sigarenkokers enz., waarin wisjes van allerlei kleur zich met regelmatigheid en niet zonder kunstsmaak afwisselen.

Messen of andere snijwerktuigen vervaardigen zij niet meer van steen. Zeker deden zij dit vóór de komst der Europeanen: zoowel de steenen bijlen, die in hunne kampen gevonden werden als de echt Caraïbische naam »Maria" die bij hen mes beteekent, bewijzen dit.

Nog moet gesproken worden over de proefstukken van scheepsbouw, welke ieder Indiaan moet leveren. Zelfs in de hut kan men reeds van dezen tak der bouwkunde iets ontwaren, hetzij een miniatuur orjaal van de hand der kinderen, hetzij een brokstuk van een versleten bootje, dat nu als trog dienst doet, en waarin de kassave-bloem bewaard wordt.

Elk vaartuig met riemen heet de Indiaan *korjalla*, doch het vaartuig, dat hij zelf vervaardigt, is een dikke boom, die uitgehold zijnde en in het vuur verwarmd, met houten

blokken verder wordt uitgespannen. Aan de voor- en achterzijde loopt deze boot spits in de hoogte. Ongeloofelijk snel weet de Indiaan, aan de achterzijde er van gezeten, haar voort te stuwen. Hij vaart er mee langs de kusten der zee en over de grootste stroomen; ook kan hij de kleinste kreken er mee binnendringen. Dat de niet geoefende met zulke korjaal kantelt, de eerste maal dat hij er den voet inzet, het deert den Indiaan niet. Als de visch toch is hij te huis in het water en alleen daar is voor hem gevaar, waar snelle stroomingen, of waar de haaien veelvuldig zijn.

Hiermede lezer! is nagenoeg alles aangestipt, waarvan de vervaardiging tot de schoone kunsten der Indianen moet gerangschikt worden en derhalve den *man* is voorbehouden.

En de vrouw dan?

Aan haar de taak der dienstbare, der verlaagde, gelijk overal in het heidendom.

Zij is het, die dagelijks heel den voorraad water, welke in het kamp verbruikt wordt, in groote steenen kruiken, (die haar op den rug hangen en met een band voor het hoofd gedragen worden), moet aantorschen, die de vruchten aanplanten en rooien, de spijs bereiden en die aandienen moet bij den man, zonder te mogen spreken en zonder het recht te hebben met hem aan te zitten. Hierbij rust op haar de geheele zorg van altoos straffelooze en vaak moedwillige kinderen. En terwijl zij den rug onder zware lasten krommend, zich nauwelijks voortbeweegt, hangt nog een zuigeling aan den hals en laten zich een paar andere kinderen bij de hand voortsleuren. Spaar de opmerking aan den man, dat hij goed zou doen, met een weinig over te nemen van den last, die zijne vrouw overmant, hij zal het uitschateren en zeggen: zou ik, heer en meester, mij daardoor niet bespottelijk maken! Men ziet, ook hier is de regel een onverbiddelijke: Si fueris Romae, romano vivito more! En de vrouw, als hoorde het zoo, laat zich dat alles welgevallen!

Eindelijk wee haar, zoo eenig vermoeden van ontrouw harerzijds bij den man mocht opkomen. Groote, bloedige twisten zouden er het onvermijdelijk gevolg van wezen.

Niettegenstaande den staat van ondergeschiktheid, waarin de vrouwen der Indianen moeten leven, is toch bij hen de invloed der *grootmoeder* (*pipi*) van hoog gewicht. Zonder hare toestemming zijn, in den regel, de ouders niet te bewegen, hunne kinderen te laten doopen. Ten opzichte van haar is zeer veel omzichtigheid noodig, daar zij zeer gehecht zijn aan de oude Indiaansche zeden en gewoonten en er mede dwepen. Ongelukkig, zoo de Missionaris zich een woord ontvallen liet, wat, al ware het slechts de mogelijkheid, aanduidde, dat de voorvaderen thans niet gelukkig zouden wezen! hij kon zeker zijn het aloude Friesche antwoord te ontvangen: *als zij in de hel zijn, dan wil ik er ook wezen*!

Het tafel- en keukengerief, voor zooveel bij hen oorspronkelijk, wordt door de vrouwen vervaardigd. Onder haar aardewerk munten vooral uit de waterkannen (*jarawa*), die poreus zijn en de eigenschap bezitten van het water frisch te houden. Ze worden uit de hand gevormd, in de zon gedroogd, op eigenaardige wijze beschilderd en vervolgens onder het vuur in de open lucht gebakken. Bij volle vaartuigen brengen de Indianen dit hun fabrikaat stadwaarts. De groote waterreservoirs, die zij ook van klei vervaardigen, zijn zeldzamer te bekomen.

De behandeling der *kassave* (manioc), als zijnde het voorname voedsel der Indianen, is het dagelijksch werk der vrouwen. Eigenlijk is de kassave een zetmeel, getrokken uit de geraspte wortels van het heestergewas van dien naam. Door persing in de *matapie*, die wij boven beschreven hebben, moet er eerst het giftige vocht worden uitgetrokken. Vervolgens levert dit zetmeel, in de zon gedroogd zijnde, een fijne bloem op, geschikt tot bereiding van alle spijs en drank, welke de Indiaan behoeft.

We spraken boven van eene ijzeren plaat. Welnu, deze wordt gloeiend gemaakt en daarop de droge bloem der kassave uitgestrooid. Een beslag behoeft niet gemaakt te worden, want vanzelf loopt die bloem in malkaar tot een gebak, dat de Indiaan boven elke andere spijs verkiest en ich terdeeg bij het gebraad van jacht en visscherij laat

smaken. Het meest geliefde wild der Indianen zijn: herten, pakiers, buffels, pingo's en bovenal apen. Alles wordt door de vrouwen aan de spit gebraden en vervolgens den man voorgediend. Zelve eet zij alleen met de kinderen. Van koevleesch wil de Indiaan niet weten; verwilderde koeien liepen jaren lang in de onmiddellijke nabijheid van een Indianenkamp bij de Joden-savana, zonder dat zij er een enkele van gedood hebben. Ze meenen, dat zij van de ziekte der melaatschheid verschoond zullen blijven, zoolang zij eenvoudig leven van het voedsel, dat hun de jacht oplevert.

Wil de lezer ons verlof geven, dan zullen wij zijne nieuwsgierigheid voldoen en de wijze van bereiding beschrijven van hunnen volksdrank, *tapana* genaamd. Die bereiding is echter te omslachtig, dan dat de vrouw alleen er toe in staat zou wezen. Alle bewoners van het kamp, grooten en kleinen, mannen en vrouwen moeten er bij te pas komen. Het vaartuigje, waarmede zij hunne reizen doen, wordt opgehaald en aan wal gebracht. Vervolgens komen de vrouwen opdagen met volle manden *kassave-koeken*. Allen scharen zich nu rondom het bootje en beginnen, op de hurken gezeten, de bij ons wel bekende operatie van *eten*. Voltrokken wordt die echter niet. Als het stukje kassavebrood (*alepa*) de bewerking van tanden en verhemelte ondergaan heeft en het kanaal der maag zou inmoeten, kiest het een anderen weg en komt in..... het bootje! zoo wordt de gansche voorraad in de manden behandeld. Het bootje, welks inhoud met water wordt aangelengd, dekt men met zorg toe, ten einde het proces der gisting te bevorderen. In een paar dagen is dit afgeloopen. Hierop volgt helaas! de pret eener algemeene dronkenschap van mannen, vrouwen en kinderen, dagen lang.

De meening, dat de Indiaan zich geregeld aan dronkenschap zou plichtig maken is eene vergissing; zulks geschiedt alleen *bij gelegenheden*. Na afloop eener algemeene jachtreis, welke soms weken geduurd heeft; bij aankomst van Indianen uit vreemde dorpen; na het verstrijken van den proeftijd, dien de dokter of geestenbezweerder ondergaan

moet, bij huwelijken, geboorten en sterfgevallen plegen zij feestgelagen aan te richten.

De huwelijken der Indianen vorderen weinig omslag. Een aangeboden geschenk geldt voor de aanvraag en, wordt deze door de toestemming van de ouders der bruid bekrachtigd, dan is het huwelijk gesloten. Een huis, tot eerste getuige van lief en leed, wordt onmiddellijk door den bruidegom opgetrokken. Niet zelden ook kiest de volwassen Indiaan zich eene vrouw in den persoon van eene zuigeling. In dit geval moet hij haren ouders mededeelen van zijne jacht tot aan den tijd harer huwbaarheid. Wonderlijke verhoudingen worden hieruit geboren. Ook omgekeerd wordt soms door weduwen de opvoeding aanvaard van een ouderloos jongetje, dat te bekwamen tijde haar tot echtgenoot zal dienen en tot steun des ouderdoms. Zoo kennen wij een jongmensch van 25 jaren, gehuwd met eene vrouw van boven de zestig! Door het standpunt der Indiaansche vrouw in het huiselijk leven, wordt het doen van zulk eene keuze harerzijds genoegzaam verklaard.

Bij uitstek voorspoedig zijn bij hen de geboorten. Met het water, waarop en waarin de Indiaan zulk aanzienlijk deel van zijn leven slijt, gaat het pas geboren wicht, in gezelschap van zijne moeder, aanstonds kennis maken. Helaas! het bad der wedergeboorte blijft voor zoovelen nog geheel onbekend.

Afwijkend van onze Europeesche gewoonten, ingrijpend, zou men zeggen, op alle eischen der billijkheid, legt zich bij de geboorte van een kindje, niet de moeder, maar de gelukkige *vader* in de hangmat neder, ten einde.... kraambezoeken te ontvangen. Evenwel, hoe dwaas die handelwijze ook schijne, toch valt het niet te ontkennen, dat ook daarin nog eenige inschikkelijkheid voor de vrouw ligt opgesloten. Immers zoo lang hij in de hangmat blijft, is het hem niet mogelijk wild aan te brengen en op die wijze kan de ijzeren wet, volgens welke de vrouw alle spijzen bereiden moet, haar in die dagen niet te zwaar drukken. Korten tijd na de bevalling gaan moeder en kind op reis: het wicht

moet overal vertoond worden waar zij kennissen heeft. Zulke speelreis duurt een zestal weken.

Als gevolg van hun geloof in goede en kwade geesten, staat de *geestenbezweerder* bij de Indianen in 't hoogste aanzien. Zij noemen hem piaaiman dat wil zeggen *geneesheer*. Met de meening, dat booze geesten al hunne *ziekten* veroorzaken, vereenigen zij als van zelf het gevoelen, dat alleen de geestenbezweerder die kan genezen. Ziehier de methode van zulk een medicus.

Vooreerst, om zich te wapenen tegen de vermoeienissen welke de behandeling medebrengt, drinkt hij daags te vorer eens duchtig tapana, den volksdrank, dien wij boven beschreven hebben.

Is hij nuchter geworden en gereed zijn werk te beginnen, dan scharen zich al de Indianen van het dorp rondom den zieke: met eerbied zullen zij naar de gezangen des piaaimans luisteren en ook van tijd tot tijd een refrein laten hooren In de nabijheid van de woning des lijders, vindt gij een torenvormig hutje opgeslagen, 't Is zoo breed, doch ook niet breeder, dat het gemakkelijk één enkelen persoon kan bevatten. Dit huisje wordt door den piaaiman betrokken; daar zet hij zich bij het vallen van den avond, na den toegang goed te hebben afgesloten, op de hurken neder. In zijne hand houdt hij dan een werktuig, *godo* geheeten, den steenachtigen dop der kalebasvrucht. Zij heeft de grootte van een kinderhoofd, is met keisteentjes gevuld en aan een stok bevestigd. Met die godo nu wordt gerammeld, terwijl hij, half zingend, half schreeuwend een misbaar maakt, dat hooren en zien vergaan doet. Dit duurt den ganschen nacht voort. En waartoe meent gij, dat dit alles moet dienen? Tot twee einden: om de booze geesten bang te maken, en dat verstaat zich van zelf, het helsch lawaai is er gehee toe geëigend; maar ook ten tweede, om de goede geesten uit te lokken. Hoe dit te verklaren? Uit de onmogelijkheid naar hunne meening, dat goede geesten in staat zouden zijn, een persoon van de waardigheid als die des piaaimans tevergeefs zooveel moeite te laten doen. Het einde van dit ceremonieel

is altijd de verklaring des piaaimans dat hij door de goede geesten geïnspireerd is geworden, en dezen hem de boschkruiden hebben aangewezen die ter genezing van den zieke dienstig zijn. Alsdan treedt hij uit zijn geheimzinnig stulpje te voorschijn en begeeft zich naar de hangmat, terwijl allen vroolijk zingen: jando wando enz.

Twee zaken heeft hij dan noodig: rust en.... geschenken.

Niet te verwonderen, dat geen sterveling door dien poespas genezen wordt, wel echter, dat soms beschaafde en voorname lieden dwaas genoeg zijn om daarin hun lichamelijk heil te zoeken.

We hebben zoo even de bediening des piaaimans eene waardigheid durven noemen. Zij is dit; vooreerst om den grooten invloed, welken hij er op de anderen door uitoefent. Een treurige ondervinding heeft ons dit geleerd. Een meisje van 14 jaren was behoorlijk door ons tot het doopsel voorbereid. Zelfs zag zij de noodzakelijkheid van dit Sacrament volkomen in, en verlangde er vurig naar. En toch kon noch wilde zij besluiten. Het groote woord, dat alleen het raadsel van dezen gewetensstrijd kon oplossen, wilde er moeilijk uit. Eindelijk toch kwam het. Mijn vader, zoo zeide zij, papa is piaaiman; hij zelf belet het mij wel niet, maar als ik het waag mij te laten doopen dan ben ik zeker dat de geest, welken hij dient, mij ter dood zal brengen. Geen woorden nu waren in staat om haar de ongegrondheid dier vreeze te doen inzien en zich zelve te overmannen. We moesten tot ons leedwezen het arme kind aan haar ellendig lot in het heidendom overlaten!

Wil men verder letten op hetgeen de Indiaan er voor doen moet om piaaiman te kunnen worden, dan is het niet te ontkennen, dat het een duurgekochte waardigheid is.

Na eene totale dronkenschap van eenige dagen, moet hij zich vooreerst aan een achtdaagsche vasten onderwerpen. Gedurende die vasten mag hij niet anders nuttigen dan een sterk *afkooksel* van tabak met levende peper. Te zelfder tijd betrekt hij het piaaitorentje en begint de godo te hanteeren

en duchtig zijne stem te oefenen. Voor het geheele jaar moet hij zich van alle vleeschspijzen onthouden, behalve van wat zij *gama* noemen, d. i. padden, kleine leguanas enz.; het volgend jaar krijgt hij verlof voor een enkele vleeschsoort, een derde jaar voor een tweede en zoo vervolgens. Na afloop der eerste acht dagen begint de oefening in het op de koord dansen. Daar deze laag gespannen is en hij zich ook van boven kan vasthouden, ligt er noch kunst noch gevaar in. Wel is het een moeielijke taak, daar hij acht dagen lang moet op en neer loopen en, niet om te eten, maar alleen om tabakswater te drinken, rust kan nemen. Onder het loopen of dansen moet hij zingen en steeds zorg dragen een veelkleurige huid te hebben: zwart, rood, wit en geel! Hierop volgt eene noodzakelijke reize. Laat hem 20 of 30 uren van zee verwijderd zijn, om het even, in gezelschap van tal van anderen, moet hij de reis daarheen ondernemen om er zich... te baden en eenige weken te verblijven. Dan gaat het aan de krabbenvangst. Bij terugkomst in het kamp wordt daarvan een gala-diné aangericht. Alvorens echter met de anderen te mogen aanzitten moet de nieuwe piaaiman nog eenige groote levende mieren doorslikken. Hiermede is de beproeving geëindigd en dan... dan spuit de *tapana* door de hutten heen!

Nog dit eigenaardige kenmerkt de feesten der Indianen, dat mannen en vrouwen daarop altoos streng gescheiden zijn. Wordt het feest in slechts éene hut gevierd, dan is het éene gedeelte ingericht voor mannen-, het andere voor vrouwenkwartier. Alleen om te zorgen, dat steeds een groote kwantiteit tapana voorhanden zij, mogen de vrouwen in het kwartier der mannen verschijnen.

Mannen dansen alleen met mannen en vrouwen met vrouwen en altijd zijn ze op eerbiedigen afstand van elkander verwijderd. Bij vreugdefeesten bestaat de dans eenvoudig in buigingen, die zij tegenover elkander maken; bij treurfeesten in elkaar achterna te wandelen.

Dit alles wordt begeleid door gezang en gerommel op de trom. De trom is gemaakt van eene dierenhuid, over een hollen

boom gespannen. Op kleine fluiten, die zij van bamboes maken, worden eenige fijne, nauw hoorbare tonen voortgebracht. Ook hebben zij groote bamboesfluiten; het geluid van deze is zoo woest en akelig, dat ieder die het voor de eerste maal hoort, noodzakelijk zegt: is dit van menschen, dan is het van *wilden*.

Niet zoodra is een Indiaan overleden, of aanstonds komen zijne kennissen opdagen. Dan treden zij een voor een de hut binnen en beginnen op schreienden toon alles op te sommen, waarin de overledene heeft uitgemunt: in 't jagen, in 't visschen, in 't huizen bouwen, in 't maken van korjalen, en eindigen met den steeds herhaalden uitroep: en toch moest hij sterven! Alsdan wischt de weeklager een traan weg uit het oog en maakt, met een gezicht waarop alle spoor van droefheid plotseling verdwenen is, plaats voor een tweede, die wederom hetzelfde herhaalt. Binnen een paar dagen is dit ceremonieel ten einde en daarop volgt de begrafenis. Midden in zijn huis wordt den overledene een kuil gedolven. Het vaartuig, waarvan hij zich in zijn leven bediend heeft, wordt op wal gehaald en in tweeën gedeeld. Het eene gedeelte gaat onder in den kuil en daarop wordt het lijk neergelegd. Alles wat tot zijn gebruik diende, geeft men den overledene mede: de weinige stukken kleeren, die hij bezat, zijn mes, boog en pijl, in één woord heel zijne have, behalve nochtans het geweer; dit is zulk een schat, dat om hem te behouden, de Indiaan niet zelden de regels van zijne begrafenis er voor prijs geeft. Het lijk en heel zijn bijbehooren wordt nu met de andere helft der korjaal bedekt en de kuil met aarde gevuld. Daarop volgt de dans, en hiermede is de begrafenisplechtigheid besloten. Een heuveltje wijst in de hut de plaats van het graf aan. Daarop wordt zoolang vuur onderhouden, tot het goed gezakt en met den grond gelijk is geworden. Noodzakelijk moet boven het graf iemand dagen lang blijven slapen, de man wanneer zijne vrouw en deze wanneer haar man er begraven ligt.

Deze wijze van begraven is alleen gebruikelijk bij de Caraïben.

De Indianen van den stam der Arrowakken begraven nooit in hunne huizen en houden zich bij de uitvaarten meer aan de gewone praktijken der overige bevolking.

Geen Indiaan echter, tot welken stam hij behoort, zal lang op eene plaats verblijven waar zich sterfgevallen kort na elkander voordoen: den dood, den tijdelijken dood vreezen zij! het leven, het geestelijk leven, ach! zoo weinigen, die het nog kennen.

Niet alleen bieden heidensche gewoonten groote moeielijkheden tot de verkondiging van het H. Evangelie, ook wordt deze belemmerd door het onvermogen der Indianen om eenig abstract denkbeeld te vatten of weer te geven. Voor dingen, die onder het bereik der zinnen vallen, hebben zij uitdrukkingen in overvloed; voor het bovenzinnelijke niet alleen geen keus van woorden, geen woorden zelfs.

Het is schier niet te achterhalen, hoe zij het *verstandelijk vermogen* en de *zielsgewaarwordingen* in hunne taal vertolken. Denken b. v. noemen zij *stil gaan zitten;* alleen *willen* wordt door hen nog al aardig wedergegeven; het beteekent bij hen hetzelfde als *beminnen.* Gelooven noemen zij: *ja zeggen* en vraagt gij een verderen uitleg, dan geven zij aan het Neger-Engelsche *bribi* een caraïbischen vorm: *sibribimai*, ik geloof; *spijt* beteekent bij hen hetzelfde als »*water uit de oogen laten loopen*"*;* maar van den innigen spijt, die aan het storten van tranen ten grond ligt, kan men hun moeielijk een denkbeeld geven. Ik tobde eens bijna een ganschen dag om aan eenigen bevattelijk te maken, wat spijt over zonden is. Toen ik eindelijk aan den kundigste van allen de vraag stelde, of hij het begrepen had, antwoordde hij zeer stellig van ja: *Als men berouw heeft*, zeide hij, *dan laat men God en godsdienst en kerk en alles loopen.*

Bij al die onwetendheid is toch de idée van eene hoogere orde buiten deze aarde, van een God Schepper van het heelal en van den plicht om Hem te gehoorzamen, eindelijk vrees voor booze geesten en voor eene ongelukkige toekomst hiernamaals zeker niet vreemd aan den Indiaan. Althans geen de minste moeielijkheid levert het aanleeren van de

geopenbaarde waarheden van deze soort op. Het begrip van God, Tamoesi of kapoe-Tamoesi, senex coeli, hebben zelfs de ruwste heidenen. Hunne idée over loon en straf moge het volgende verklaren:

Een Caraïbisch meisje, dat aan hallucinaties lijdend is, beweert voor al hare stamgenooten, dat zij den hemel en de hel heeft gezien, en in beide plaatsen Indianen aangetroffen. Hare ingebeelde visioenen maakten op haar zulk een indruk, dat zij van een ongeoorloofden minnehandel heeft afgezien. Zij gaat steeds voort met allen te vermanen aan de veelwijverij, de dronkenschap en het piaaiën vaarwel te zeggen. Haar woord maakt diepen indruk.— Zoo meende ook een der opperhoofden zijn overleden zoon dagelijks te hooren roepen: *het piaaiën heeft mij gedood!* met het gevolg dat hij zijn winstgevend vak heeft verlaten. Ware nu het denkbeeld van een God, *Looner van het goed en Straffer van het kwaad* niet voldoende in hun natuurlijk verstand ingegrift, onmogelijk, dat de verbeelding die idée had kunnen uitwerken, en nog minder, dat deze voorgewende visioenen indruk op anderen maakten, aangezien dezen van den geopenbaarden godsdienst niets wisten of ten minste veel te weinig, dan dat er zulk uitwerksel door konde veroorzaakt worden.

Overigens de onbevattelijkheid der Indianen voor hoogere dingen moet ons niet te zeer verwonderen, als we zien dat zij, in zake van dagelijksch gebruik, nog zoo geheel oorspronkelijk zijn. Vraag den eersten Indiaan, dien gij reisvaardig ontmoeten zult, hoeveel dagen hij zal uitblijven, dan krijgt gij ten antwoord: *ik draag b. v. 12 stokjes* d. w. z. ik blijf 12 dagen uit. Bij het aanvaarden der reis namelijk snoert hij zooveel stokjes of ook wel tanden aan een touw vast, als de reis duren moet en elken dag neemt hij er een af. Op de vraag: hoelang blijft ge nog onderweg? antwoordt hij: *ik heb nog zooveel stokjes.* Eigenlijk telt de Indiaan slechts tot *vier*, want *vijf* heet bij hem *ééne hand*, tien *twee handen* ,vijftien *twee handen en een voet,* twintig *een heele Indiaan* en honderd *vijf heele Indianen.*

Veel meer is het te verwonderen, dat sommigen van hen het inderdaad nog zoover brengen. Een Caraïbische jongen, dien wij het geluk hadden eenige jaren te kunnen opvoeden in het gesticht te Livorno, muntte boven alle andere kinkeren uit in vlug rekenen; een Arrowak leerde onverbeterlijk Hollandsch spreken en schrijven; twee anderen waren zoo beslagen in den catechismus, dat ze als catechisten diensten konden bewijzen. Eindelijk, tot onze niet geringe verbazing, mochten wij zelf er eens in slagen een heidenschen jongen van achttien jaren, binnen den tijd van een paar uren, den rozenkrans te leeren, op zulke wijze dat hij dien kon voorbidden en een vijftal anderen daarop antwoordden.

Tot de goede gesteltenissen, welke de Indianen voor het Evangelie aanbieden, rekenen wij vooreerst de welwillendheid waarmede de priester, als hij hunne dorpen bezoekt, door niet weinigen ontvangen wordt. Op zekeren dag bezocht ik voor de eerste maal een kamp, dat het geloof nog niet had aangenomen. Ik zond een bode voor mij uit om belet te vragen. Deze plichtpleging had den kapitein bevallen; hij kwam mij te gemoet, maakte een diepe buiging en bood mij de hand aan. Om den beschaafde jegens mij uit te hangen, prevelde hij eenige Fransche en Engelsche woorden, waar hij zeker niets van verstond en leidde mij toen terwijl hij eene parapluie, aan honderd flarden, boven mijn hoofd hield uitgespannen, de hut binnen. Daar werd ik nu aan de verzamelde familie voorgesteld. Ik haastte mij eenige sigaren en kleedingstukken uit te deelen en aanstonds vond mijn voorstel, dat zij zich zouden laten onderwijzen, bijval. Toen we tegen den avond naar de boot, een half uur van het kamp, zouden terugkeeren, volgden zij ons allen en, die er een hadden, droegen het geweer op schouder. Wat dit beduiden moest was voor mij een raadsel, maar dat zich spoedig oploste. Zoodra ik den voet in het vaartuig had gezet, vlogen salvo's uit de geweren en stegen uit den mond dier groote kinderen juichtonen op, den man ter eere, die hen nog wijzer wilde maken dan ze tot nu toe geweest waren.

Van teleurstellingen, bittere teleurstellingen, wil ik niet gewagen, wel echter nog een staaltje bijbrengen van de gevoeligheid der Indianen voor kleine geschenken.

Terwijl ik op zekeren dag bezig was een nog heidensch kamp over het huwelijk te onderhouden en allen oplettend toeluisterden, kwam eensklaps een der Indianen, die als kind gedoopt, maar erg afgedwaald was, mij toebijten: neen, vader! ééne vrouw is niet genoeg: *et alteram accipiam.* Zonder hem te antwoorden, tastte ik in den zak en gaf aan ieder der aanwezigen eene sigaar; ik voegde er echter bij: *onze Juliaan verdient er geene!*

Intusschen zette ik mijne instructie voort. Doch zie! Juliaan, die stilletjes afgedropen was, is teruggekomen. Hij houdt eene kruik in de hand en mij die aanbiedend, zegt hij: Vader, neem van mij dit geschenk aan: ik zal niet doen wat ik zeide; ik zal trouwen, dat beloof ik u: o! geef mij dan ook eene sigaar.

Hoop geeft ons inzonderheid het gedrag van sommige Indianen, bekeerlingen vooral uit den stam der *Arrowakken.* Onder dezen vindt men er niet zelden, die, blijven zij onder het bereik van den priester, het kleed der onschuld, hun in het Doopsel weergegeven, ongeschonden bewaren. Maar voorwaarde, noodzakelijke voorwaarde daartoe is: het priesterlijk onderricht en de bediening der Sacramenten.

De Indianen, die sedert 1867 in den schoot der Kerk werden opgenomen, zullen ongeveer een duizendtal bedragen. Deze allen — velen echter zijn reeds een beter leven in — moet de missionaris in hunne verwijderde woonplaatsen bezoeken. Het aantal niet gedoopte Indianen, die boven den vijfden graad wonen en dus nog bereikbaar zijn, is wellicht niet minder dan dat der gedoopten. Voor hen die verder in de binnenlanden wonen, alsook voor een 8000-tal *Boschnegers*, die geheel aan afgodendienst en bijgeloof zijn overgegeven, heeft het licht der ware leer nog niet geschenen.

We laten hier volgen wat de »Beknopte Geschiedenis der Katholieke Missie in Suriname" over den aanvankelijken

werkkring onder de Indianen van de Eerw. Paters *Joannes Romme* en *Petrus Donders* te lezen geeft:

DE INDIANEN.

»De EE. PP. Donders en Romme, die wij reeds als wereldlijke priesters leerden kennen en in de Congregatie des Allerh. Verlossers zagen opgenomen, zouden de voorloopers worden hunner medebroeders in het schoone werk van de bekeering der Indianen. Zij slaagden daarin zoo goed, dat de halve Indiaansche bevolking binnen een vijftal jaren katholiek mocht heeten. In vroeger jaren konden de missionarissen geen gevolg geven aan hun verlangen om de Indianen te bekeeren; zij waren te weinig in getal. Wel werden er in de stad en elders eenige Indianen-kinderen gedoopt; doch in hunne kampen drongen de missionarissen niet door. Wennekers doopte in 1820 en 1821 zes Indianen-kinderen in de stad. Mgr. Grooff diende in 1829 den H. Doop toe aan twee Indianen, en dacht, bij de stichting van Batavia, zeer bepaaldelijk aan den toekomstigen werkkring der daar te vestigen missionarissen onder de Indianen. De latere missionarissen hebben ook meermalen ontmoetingen met hen gehad; zelfs werden eenige Arrowakken door den hoogeerw. heer Meurkens, tijdens diens verblijf op de plantage Killenstein, in den godsdienst onderwezen; maar het opzoeken der natuurmenschen in hunne bosschen was aan de twee bovengenoemde paters voorbehouden.

»Op den 24 October 1867 werd het eerste priesterlijk bezoek aan een Indianenkamp gebracht door den E. P. Romme, terwijl de E. P. Donders in het begin van 1868 het bekeeringswerk in de Boven-Saramacca aanving. Reeds in 1868 meldde Mgr. Swinkels, dat zes Indianenkampen door de missionarissen bezocht werden; één in de Boven-Saramacca, één in de Orelena-kreek, één in de Kalabas-kreek, bij Batavia, één in de Boven-Saramacca op *Kraai's-hoop*, één in de Tibiti-rivier en één in de rivier *Wajambo*, de vier laatste kampen werden door den E. P. Donders bezocht. In de

maand Mei 1868 doopte de E. P. Romme voor het eerst eenige Indiaansche kinderen in het kamp der Arrowakken, op de verlaten plantage *Overbrug*, ruim 8 uren van de stad, aan de Suriname gelegen. In dezelfde maand (8 en 9 Mei 1868) doopte ook de E. P. Donders de eerste Indianen op Kraai's-hoop, een paar uren boven La Ressource gelegen, waar toen 25 tot 30 Arrowakken voor den eigenaar Kraai werkzaam waren; zij bouwden eene kerkhut, welke de E. P. Donders, den 30 Augustus 1870 onder aanroeping van den H. Alphonsus Maria de Liguori inwijdde. Den 11 November 1871 bezocht Mgr. Swinkels dit kamp op zijne terugreis van Batavia, waar hij het H. Sacrament des Vormsels had toegediend. Na eerst de plantage *Johanna Catharina* met zijn bezoek vereerd en er gevormd te hebben, deed hij Kraai's-hoop aan en diende er het H. Vormsel toe aan een vijftiental Arrowakken. Daar waren toen 35 gedoopten, 5 paar gehuwden en 15 communicanten. Deze Indianen waren werkzaam en gedroegen zich goed, en het is te betreuren, dat ze niet in grootere getallen samenwonen, en aan vaste standplaatsen verbonden blijven; ook Kraai's-hoop is na eenige jaren opgebroken, en de Indianen hebben zich op andere punten neergezet.

In het bovengenoemd jaar 1868 begon de E. P. Donders het bekeeringswerk der Caraïben, een veel woester en wantrouwender volk, en meer aan den drank verslaafd dan de Arrowakken. De volwassenen zijn, om hunne onverschilligheid en bedorven zeden, minder voor den godsdienst toegankelijk. Den 27 Mei 1868 doopte de E. P. Donders in de *Tibiti* 5 Caraïbische kinderen, den 5 Augustus 1868 in de *Wayambo* 7 kleinen, en ook reeds vroeger in de *Coesewijne* eenige kinderen; deze laatste Karboeger-Caraïben zijn in hetzelfde jaar naar de Kalabas-kreek vertrokken, op een half of drie kwart uur afstands van *Batavia*. In September 1870 bezocht dezelfde ijverige missionaris van Batavia uit, voor het eerst de Arrowakken en eenige Warrauën, die ten getale van ongeveer 130 in een uitgestrekt kamp, in de rivier Maratacca, vereenigd waren. Deze Indianen zijn ge-

durende zeven jaren door den missionaris in den grooten drogen tijd bezocht. De reis geschiedde per tentboot langs den rivierweg, door de Coppename Wayambo, Nickérie en een paar dagen varens in de Maratakka zelve, die op nagenoeg 12 uur afstands van de zeekust in de Nickérie valt. Zij vereischte een vaart van zeven of acht dagen, zoodat een bezoek bij die Indianen drie weken vorderde. Dewijl zij godsdienstig gestemd schenen, en veel ijver betoonden om God te leeren kennen, getroostte men zich de offers dier moeilijke en dure reizen. Bij het eerste bezoek reeds lieten zij al hunne kinderen doopen. In September 1871 doopte de missionaris 45 volwassenen, welke met de kinderen te zamen, reeds het getal van 90 gedoopten uitmaakten; 16 paren gingen een wettig kerkelijk huwelijk aan. Deze Indianen schenen wel godsdienstige gevoelens te hebben: maar hunne oude liefde voor een zwervend leven vernietigt al het goede. Sinds een zestal jaren zijn zij naar de Corantijn vertrokken, op een punt, waar zij voor den missionaris ongenaakbaar zijn. 1)

Den 12 November 1868 bezocht de E. P. Romme voor de eerste maal een Arrowakken-kamp van veertig personen, nabij den verlaten militairen post Montpellier in de Orelana-kreek. Toen de familie O.Ferrall zich op de plantages *Sans-Souci*, gevestigd had, verzocht zij de geestelijken herhaaldelijk daar kerk te komen houden en de Indianen te onderwijzen. Den 13 November doopte de pater daar zeven Indiaansche kinderen en eene zieke volwassene. De overige volwassenen werden in October 1869 en Maart 1870 bijna allen gedoopt en in het huwelijk verbonden. De meesten der volwassenen en kinderen, die de noodige voorbereiding genoten hadden, werden den 22 December 1871 tot de H. Tafel toegelaten en den 13 Augustus door Mgr, Swinkels gevormd. Deze Indianen waren over het algemeen zeer goed

1) Volgens een schrijven d.d. 16 Maart 1886 van den Eerw. Pater *E. Odenhoven* zijn ze onlangs naar de monding der *Maratakka* teruggekeerd.

onderwezen; enkelen konden zelfs lezen en schrijven; daarenboven waren zij zeer ijverige Christenen, want elken morgen en avond werd gezamenlijk gebeden; elken Zondag vergaderen zij ter godsdienstoefening op de plantage *Sans-Souci*, onder leiding van den neger-opzichter Jan Baptist de Meer. Als de priester hen bezocht, biechtten en communiceerden gewoonlijk alle communicanten. De dronkenschap, welke vroeger, zelfs onder de vrouwen, zeer algemeen was, had bij de laatsten geheel opgehouden, terwijl ook de mannen, onder dit opzicht, maar zeer zelden reden tot klachten gaven. Gelijk de meeste Arrowakken, leefden zij in vrede en eensgezindheid; schoten zij een groot stuk wild, dan verdeelden zij dit onder elkander; want liefhebbers van jacht en visscherij bleven zij nog steeds, alhoewel de Arrowakken van *Sans-Souci* veel werkzamer waren dan vóór hunne bekeering tot het christendom. De *piaaiman* of zoogenaamde priester, die den geneesheer en duivelbezweerder speelt, was onder hen onbekend; trouwens de Arrowakken houden den *piaaiman* minder in eere, dan de Caraïben. In één woord, die menschen schenen, zoo voor tijd als eeuwigheid, een gelukkig leven te leiden. Jammer dat ook die Arrowakken niet voortdurend onder goede leiding en onder het bereik der priesters zijn gebleven! Tot op den huidigen dag zijn er eenige Indianen in de Orelana-kreek; doch hun getal is wel de helft minder.

»Den 17 Januari 1870 bezocht de E. P. Romme voor het eerst een Indianenkamp van Arrowakken, een veertigtal zielen sterk, aan de Para-rivier, ongeveer drie uren boven den houtgrond *De vier kinderen*. Wijl zij moeielijk te genaken waren, werden zij zelden bezocht, en waren nog weinigen gedoopt, toen de E. P. Romme er den 24 Aug. 1874 weder een bezoek bracht. Bij het eerste bezoek doopte de missionaris eene oude vrouw, de moeder van den kapitein, welke kort daarna stierf."

Bij eene andere gelegenheid diende hij het Doopsel aan twee kinderen toe, en op den 25 Augustus 1874 las hij er de H. Mis, waarbij tien Indianen, afkomstig van de Orelana-

kreek, communiceerden. De hut was net met groen en loof versierd, en het kruis prijkte boven de hut.

»De ongedoopten waren er door getroffen en boden zich voor den H. Doop aan, waartoe de welonderwezenen en gedoopten uit de Orelana-kreek hen zouden voorbereiden.

»De Arrowakken van Overbrug aan de Suriname, vertrokken op het einde van 1863, althans gedeeltelijk, naar de Cassipoera-kreek, ruim een uur boven de oude Joden-Savanna, waar zij twee jaren verbleven. In dien tijd werden zij, om de moeilijkheid der reis, zeldzamer bezocht, en werden geene volwassenen, maar alleen kinderen gedoopt; de gewone onderrichtingen hadden nochtans plaats.

»In 1871 waren de meesten op Overbrug wedergekeerd, en het was in de maand Augustus van dat jaar, dat de E. P. Romme zeven volwassenen doopte en één huwelijk inzegende. Bij die zelfde gelegenheid werden nog twee andere kampen, doch zonder goed gevolg, bezocht. Het eerste kamp bestond slechts uit vijf of zes personen, en was gevestigd op eene oude verlaten plantage, naast de plantage *La Simplicité;* het tweede lag aan de Powakkakreek en telde ruim 30 personen. De missionaris wilde hen later menigmaal bezoeken; doch telkens waren de meesten afwezig, en toonden weinig godsdienstzin. Op Overbrug hadden, den 6 Maart 1874, zes Indianen het geluk voor de eerste maal tot de H. tafel te naderen, in de versierde hut van den kapitein; hunne veelvuldige afwezigheid had verhinderd, dat zulks reeds vroeger plaats had. Op het laatst van 1874 schreef de E. P. Romme, dat er nog slechts twee of drie van dat Arrowakkenkamp ongedoopt waren. Ten bewijze hoe zij verlangen vóór hun sterven gedoopt te worden, haalt hij het feit aan, dat twee ongedoopten kort te voren op hun sterfbed het doopsel verlangden, en naardien geen priester aanwezig was, door een der best onderwezen Indianen gedoopt werden. Onder deze Indianen heerschte eensgezindheid en eene geregelde levenswijze; men hoorde zelden van dronkenschap; de gehuwden leefden in vrede en liefde met elkander, en ook de *piaaiman* was verdwenen. Ten slotte

schrijft de missionaris de volgende aanmerking neer: »Hoe meer zij zich aan elkander sluiten en hoe minder zij met de buitenwereld, hetzij met de negers, hetzij met de blanken, in aanraking komen, des te zaliger voor hen!" Toen de E. P. Romme tusschen 10 en 18 October 1874 de Boven-Suriname bezocht, waren de Indianen van Overbrug bezig hutten en kostgrondjes in gereedheid te brengen, bij een kreekje, tegenover de verlaten suikerplantage *l'Espérance*, een uur hooger op dan Overbrug; zij waren voornemens hun kamp te verlaten en zich bij de Surimombo te vestigen, waar *Joseph Tam*, die in 1876 als cathechist bij de Indianen der Tibiti werd aangesteld, in hunne nabijheid verbleef.»

»Aan de Cassipoera-kreek, boven de Joden-Savanna, wonen in het bosch Caraïben; eenigen hunner waren afkomstig van de rivier Marowijne en door Fransche priesters gedoopt. Deze Indianen lieten hunne kinderen doopen, doch waren overigens zeer verslaafd aan den drank, en toonden weinig godsdienstzin. Van tijd tot tijd worden zij bezocht; maar, behalve het doopen van kinderen, dragen die bezoeken weinig vrucht. Het gebeurde daar eenmaal, dat de E P. Romme een kind van twee jaren zou doopen. Het kind was ziek en ontwikkelde desniettemin eene zoo groote kracht, dat twee mannen het nauwelijks konden stilhouden. Het schreide, sloeg, stampte en bood zulken tegenstand, dat de pater moeite had het te doopen. Nauwelijks echter heeft het water des doopsels het kind gezuiverd en geheiligd, of zie, het komt tot bedaren en laat zich, na afloop der plechtigheid, goedwillig eene gewijde medaille door den pater omhangen!»

»Ruim een uur boven post Gelderland bestond toen ook een ander klein Indianen-kamp, Hoeka genaamd, welks bewoners zich uit eigen beweging tot den doop kwamen aanbieden. De bovengenoemde Indianen-kampen werden ook na 1874 door verschillende missionarissen bezocht en nog andere kampen van tijd tot tijd ontdekt. Uit hoofde der veelvuldige verhuizingen van die boschmenschen, is het moeilijk hunne woonplaatsen te bepalen. In het jaar 1869 bepaalde Mgr.

Swinkels de door de missionarissen bezochte Indianen-kampen reeds op 11, namelijk twee aan de Suriname, één aan de Orelana-kreek, één aan de Boven-Saramacca, één in de Kalabas-kreek, drie in de Tibiti en drie in de Woyambo. De bevolking van die elf kampen werd geschat op ongeveer 420 personen; 163 Indianen waren dat jaar gedoopt en drie huwelijken bij hen ingezegend.»

»Op ultimo December 1870 luidde het verslag des afgeloopen jaars: 16 Indianen-kampen bezocht; gezamenlijke bevolking 565 zielen, van welke 218 gedoopt, en 28 paren kerkelijk gehuwd zijn. In latere jaren is het getal bezochte kampen eer af- dan toegenomen, wijl de missionarissen de verhuizende Indianen niet overal konden volgen; zoomede moest het groot aantal doopsels der eerste vijf of zes jaren allengs verminderen. In het jaar 1872 werden nog 14 Indiaansche kampen bezocht, en het getal doopsels steeg tot 128, terwijl 24 echtverbintenissen onder hen gesloten werden. Wij zouden bij benadering het aantal gedoopte Indianen, tot op het einde van 1875, kunnen schatten op 500, en tot het einde van 1883, op nagenoeg 800, en dus over 16 jaren, op een gemiddeld getal van 50 per jaar. Hieronder zijn ook zij begrepen, die in de stad, of op plantages en gronden buiten de eigenlijke kampen, van tijd tot tijd gedoopt werden. De sterfte schijnt onder hen, evenals onder de negers, met de geboorten gelijk te staan, of die te overtreffen; de Indianen toch worden niet talrijker en zijn thans ongeveer 75°/₀ onder het getal, waarop zij in 1804 door den Raad Boekhouder, generaal Heshuysen geschat werden: waren er toen drie of vier duizend, tegenwoordig kan men er bezwaarlijk 1000 tellen. Wij spreken alleen van de Indianen der benedenlanden. Zijn de drie ons bekende stammen tot zoover uitgestorven? Of hebben de meesten zich in de bovenlanden teruggetrokken? Wij weten het niet."

»De van 1868—1883 gesloten huwelijken onder de Indianen worden op ruim honderd geschat, en de communicanten, of liever zij, die sedert 1868 tot de H. Communie zijn

toegelaten, kunnen bij benadering op een gelijk getal genomen worden."

»Den 1 Juni 1870 werd door toedoen van den E. P. Donders, de Caraïben Indiaan Christiaan, door den commissaris der inlandsche bevolking G. Duyckinck, aangesteld tot Groot-kapitein der Caraïben, die aan de Saramacca, Coessewijne, Kalabas-kreek, Coppename, Tibiti en Woyambo hun verblijf houden. Die Christiaan heeft niet onder alle opzichten aan de verwachtingen, die men van hem, ter bevordering van den godsdienst koesterde, beantwoord."

»De Marowijne, de grensrivier ten Oosten, waar zich ook verscheidene Indiaansche kampen bevinden, is naar ons beste weten, nooit door een missionaris van Suriname bezocht geworden. Vele Indianen zijn er in den loop der jaren door Fransche missionarissen gedoopt; eenigen hebben het Doopsel te Paramaribo ontvangen, o. a. liet een hunner kapiteins den 20 en 21 Augustus 1872, twaalf kinderen doopen; den 2 Maart 1873 werden weder twee kinderen ten doop gebracht."

»Hoeveel Indianen zich in de benedenlanden aan de Marowijne bevinden, kunnen wij niet bepalen. Zij wonen, zooals overal elders, zeer verspreid, in groepjes verdeeld, en schijnen ook nog zeer verslaafd aan sterken drank."

De vraag, die te dezer plaatse zou kunnen rijzen, is wellicht niet van belang ontbloot: waarom namelijk niet eerder, niet vóór 1867 onder deze wilde stammen gearbeid? Ziehier, lezer, het antwoord. Noch de onbevattelijkheid, noch het zwervend leven der Indianen, noch ook bezwaren van zedelijken aard zijn er eigenlijk oorzaak van; een hinderpaal toch, *onoverkomelijk voor het Evangelie* kon er niet door gesteld worden. Oorzaak daarvan was het Doopsel zelf, dat immers eischen heeft en waarborg vordert voor de christelijke opvoeding, zoo vaak het aan heiden-kinderen moet worden toegediend. Die waarborg nu kon, vóór gemeld jaar, slechts bij hooge uitzondering worden gegeven. De eerwaardige missionarissen, die de tegenwoordige in Suriname voorafgingen, hadden noch gestichten waarin gedoopte kinderen

konden opgenomen worden, noch voldoende personeel om de Indianendorpen zóó dikwijls te bezoeken als noodig was, om zich te kunnen geruststellen over het toereikende van het christelijk onderricht, dat eenmaal aan de gedoopten zou gegeven worden. Ziedaar de reden waarop de ijver dier Missionarissen noodzakelijk stuiten moest. Zij mochten door krachtinspanning zich nog zoozeer vermenigvuldigen, onmogelijk bleef het voor die weinigen ook maar alleen de alom verspreide katholieken naar eisch en verlangen te bedienen, laat staan dat zij zich zouden hebben kunnen wenden tot de heidenen; en zoo gebeurde het, dat destijds maar enkele Indiaansche kinderen konden gedoopt worden, die vervolgens aan de zorg van peetmoeders werden toevertrouwd. Eerst toen de Missie, van eigen kracht bewust, zeggen kon, dat zij zelve zich in staat gevoelde aan hen, die door het Doopsel de genade van het geloof en de kracht tot het onderhouden der zedenwet hadden bekomen, ook geloofsleer en geloofsplichten bekend te maken, eerst toen kon de noodige waarborg tot de toediening van het Doopsel gevorderd, worden gegeven en het bekeeringswerk der Indianen aangevangen.

Wie eenigszins met de geschiedenis der Katholieke Missie in Suriname bekend is, bij hem kan de vraag niet rijzen, of den voormaligen Missionarissen het lot der Indianen ook ter harte ging.

Van Monseigneur Jacobus Grooff, zaliger en roemrijker gedachtenis, hebben wij op schrift de nadrukkelijke verklaring, dat hij met de stichting van Batavia zeer bepaaldelijk den toekomstigen werkkring onder de Indianen op het oog had.

Van den Hoogeerw. Heer *Meurkens*, Provicaris van Suriname, is het bekend, hoe hij zich te *Killensteyn* heeft afgetobd in het onderwijzen en voorbereiden van Indianen tot het H. Doopsel.

Zonder verder van andere Missionarissen te gewagen (allen toch hebben er naar gestreefd ook uit de Indianen eenig contingent aan de Kerk te leveren), laten we hier liever eene ontboezeming volgen, waarin de Hoogeerw. Prefect *P.*

A. Wennekers, bij gelegenheid dat hij voor de eerste maal Indianen doopte, zijn gemoed lucht gaf. In zijn brief van den 22 Juni 1820 leest men:

»Vóór de Vespers," zegt hij, »had ik het geluk, voor het eerst twee kleine Indiaansche kinderen te doopen, en wel van den Opperste, of kapitein der Indianen, genaamd François, aan de Marowijne, waar men gewoonlijk over zee heen gaat; zij is gelegen aan de grenzen van Fransch Guiana. De verdienstelijke kapitein Kreyter had hem, op mijn verzoek (sedert lang aan Zijnedelgestr. gedaan), den weg tot mij laten wijzen. Juist waren mij drie kleine kinderen gebracht om te doopen, hetwelk ik mij niet herinner anders ooit op Zondagnamiddag gebeurd te zijn, toen hij, met twee vrouwen bij zich, die ieder een kind droegen, bij mij binnenkwam. Hoe ruw de overige Indianen ook zijn, was deze, hun Hoofd, evenwel vrij beschaafd. Behalve dat ik met hem, zooals men mij later zeide, ook in het Fransch had kunnen spreken, verstonden wij elkander zeer goed in het Negerengelsch."

»In mijn voorhuis, met het kruisbeeld in de hand, (want het is ongelooflijk hoezeer dat den weg bij het verkondigen van het evangelie bekort), gaf ik hem een kort denkbeeld van den christelijken godsdienst, waarbij hij zóó oplettend was, dat hij mijne woorden gestadig na iedere zinsnede herhaalde. Ter gelegenheid van het doopen der drie kinderen, sprak ik hem over het geluk en de uitwerking van den H. Doop, en noodigde hem eerst alleenlijk uit, om de toediening daarvan bij de zijnen te zien. Toen ik echter hoe langer hoe meer zijne goede gesteldheid meende op te merken, geloofde ik hem zelfs in zoover te mogen beproeven, dat ik sprak van de wet om niet meer dan ééne vrouw, en dat wel met eene vaste verbintenis, te mogen hebben, hetgeen hier anders bij de heidenen zoo vreemd klinkt. Toen ik hem ook hierdoor niet afgeschrikt zag, zeide ik hem, dat hij het slechts behoefde te verzoeken, om ook die kinderen, zelfs aanstonds, dat geluk te doen verwerven. Hij gaf daarop niet alleen zijne begeerte deswege te kennen, maar betoogde

zelfs vrij breedvoerig in zijne taal, aan de bij hem zijnde vrouwen, wat deze zaak inhad, waarop zij de kinderen gewillig aan de peet-moeders overgaven. Hij zelf bleef met de vrouwen aan den ingang der kerk, niet alleen bij het doopen, maar ook gedurende den geheelen tijd der Vespers. Bij gelegenheid van den eersten Zondag der maand en het uitstellen van het Allerheiligste Sacrament, was juist het altaar meer dan op een anderen Zondag versierd, terwijl na de Vespers de plechtige zegen met het Hoogwaardig Sacrament, volgens het Romeinsch Ritueel, gegeven werd, iets wat hier, om verscheidene redenen, zelden, en zeer zelden meer dan éénmaal daags geschiedt."

»Aan het huis van Kapitein Kreyter teruggekeerd, toonde hij aan Zijnedelgestr. veel gevoel en tevredenheid; en wat meer is, hij betuigde zijne goede voornemens, *ook met betrekking tot de vrouwen*, zoodat ik redenen heb te hopen, hem binnenkort terug te zien, en wat God geve! door hem zelven bij de zijnen gebracht te worden. Hij heeft een zeer groot huis, waar gemelde kapitein wel bij hem geweest is. Hij en zijn volk zijn met ons bevriend, en ditmaal nog, is hij bij zijne Excellentie den gouverneur a. i. op audiëntie geweest. Des anderendaags kwamen de vrouwen nog eens met de kinderen terug, en vroegen, op zijn echt Indiaansch, om wat rokken en kleederen, hetwelk goede hoop geeft, dat zij op het stuk van zich te bedekken gedwee zullen zijn.

»Ik schrijf deze belangrijke gebeurtenis, die den weg kan openen tot de bekeering voor geheele volkeren en landen, bijzonder toe aan de gebeden der geloovigen van het moederland, vooral aan de nieuwe Broederschap van den H. Geest; en deze gebeden zullen, hoop ik, ook den Algoeden Vader der lichten bewegen, om Zijn begonnen werk te voltrekken ter verlichting der Indianen van Guiana!"

En wat te zeggen van Monseigneur Schepers?

Naar ons door zijnen en ook onzen allerijverigsten medearbeider, den Zeereerw. Pater *P. Donders* is verzekerd, heeft deze Bisschop eens alle toebereidselen gereed gehad, om zich met gemelden eerwaarden Pater, toen nog seculier

geestelijke, te gaan toewijden aan een werkkring niet slechts onder Indianen, maar onder *Boschnegers*, een volk, dat over het algemeen veel dieper gezonken is dan de Indianen. Alleen redenen van overwegend belang — de reeds katholieke kudde zou er immers herderloos door zijn geworden — konden toen Z. D. Hoogw. terughouden.

De ijver voor de meest verlaten zielen is derhalve een erfschat van onze voorgangers. Met zorg zullen wij dien bewaren. Vol vertrouwen op de goddelijke barmhartigheid, blijven wij de zoete hoop koesteren, dat het eenmaal aan Nederlandsche priesters zal vergund wezen de vlek uit te wisschen, die tot nu toe op den naam des vaderlands kleefde. Heeft Nederland tot nu toe zijne Indianen in het heidendom gelaten en moest de katholiciteit zulks met leede oogen blijven aanzien (vermits het ontoereikend getal van priesters belette daarin verandering te brengen), thans, nu dit bezwaar althans is verdwenen, zullen de zonen van St. Willibrord niet meer gedoogen, dat het heidendom langer op eigen bodem heersche.

Maar zal ik kunnen eindigen zonder nog met een enkel woord gewaagd te hebben van eene andere soort heidenen in de Binnenlanden van Suriname, even woest, even onbeschaafd als de Indianen en veel talrijker dan dezen, van de Boschnegers?

Boschnegers (*marrons*) werden in Suriname geheeten de Afrikanen, die al aanstonds of kort na hunne overvaart naar West-Indiën van de slaven-schepen of van de plantages ontvlucht waren en nu de Afrikaansche levenswijze de Surinaamsche bosschen voortzetten.

De zeden en gewoonten van hunne afstammelingen, de tegenwoordige *Boschnegers*, kan men voldoende leeren kennen met eenvoudig de bevindingen te raadplegen der missionarissen, die in de laatste jaren Afrika zijn binnengedrongen: met het ras zijn ook de Afrikaansche zeden in Suriname voortgeteeld.

Het getal Boschnegers zal ongeveer 8000 bedragen.

Even als de Indianen staan zij onder eigen opperhoofden.

Verliezen die hoofden het op de Afrikaansche neger-vorsten in macht en bloeddorst, dit neemt niet weg, dat zij zonder bezwaar en zonder vorm van proces van tijd tot tijd hunne wederstrevers door middel van den koorde onschadelijk maken. Met de Nederlanders echter zijn zij sedert de vredestractaten der vorige eeuw op goeden voet. Ook vermogen zij der verkondiging des Evangelies niet door geweld te keer te gaan.

Hunne onderlinge geschillen ontstaan meestal bij ziekten en sterfgevallen. De dood heeft voor den Boschneger geen *natuurlijke* oorzaak, maar wordt steeds aan vermeende toovcrij of ten minste aan hierover genomen wederwraak door middel van vergiftiging enz. toegeschreven. In een klimaat, waar ontbinding den dood reeds voorafgaat, moeten niet zelden de lijken onbegraven blijven, totdat de vermeende dader, toovenaar of giftmenger ontdekt, dat is, als door het lot aangewezen zij — acht, soms tien dagen lang!

De Boschneger is gespierd, forsch van gestalte en werkzamer van aard dan de Indiaan; daarentegen is hij door grof zingenot, dom bijgeloof en verfoeilijken afgodsdienst naar den geest meer verstompt dan deze.

Boomen zijn godheden, waaraan hij offers brengt. De slang beschouwt hij als eene huisgodin, die met zorg gevoed en vertroeteld wordt; hare komst geldt als een zegen in de hut, haar verdwijnen staat als een onheilspellend teeken aangemerkt.

Met onberispelijke zindelijkheid op hunne lichamen, in hunne woningen en daarbuiten weten zij helaas! niet te paren de reinheid des harten. Arm volk! aan dit euvel is het vooral te wijten, dat de nederzettingen der Boschnegers niet, althans niet met noemenswaardig succes, door de Missionarissen konden bewerkt worden. Men moest wachten, wachten op eene geheele bijzondere bestraling van dit volk door den H. Geest zelven!

Zou die ure thans niet geslagen hebben? de gelukkige tijd der genade eindelijk ook voor deze nog wilde negers zijn aangebroken, thans, nu Rome gesproken, de roemrijk regeerende

Paus Leo XIII Afrika geopend heeft en het Evangelie Gods *den Afrikanen op geheel bijzondere wijze* aangeboden?

Wij hopen het; en een schrijven [1]) van recente dagteekening uit Suriname versterkt in ons die hoop op de bekeering niet alleen van Indianen, maar vooral ook van deze allerongelukkigste Boschnegers. Het luidt als volgt:

»Om niet in herhaling te vallen van zaken, die anderen »schrijven, wil ik liever uwe gedachte naar de Bovenlanden »brengen, naar de u dierbare Indianen, wier belangen ge »ook nu nog behartigt.

»Op *Meindertshoop* heb ik ook den Kapitein" (der In»dianen) en zijne vrouw kunnen doopen. Die »(de Indianen)" »van *La Simplicité* komen te *Powakka* goed ter kerk en »ook die van de *Joden-savanna* hebben mij meer vol»doening gegeven.

»Ondanks den stand van ..... ben ik met *Rigot* naar de »*Boschnegers* boven *Phoedra* opgereisd. Bij eene verge»lijking met de Caraïbische Indianen wint het dit beklagens»waardig volk verre in *zachtheid* en *welgemanierdheid*. Men »is daarvan bij de eerste reis overtuigd. Mijne tegenwoor»digheid had dadelijk de aandacht getrokken; spoedig was »ik omringd door alle aanwezigen, die aandachtig naar het »gesprek luisterden, als wilden zij zeggen: wij hebben nog »nooit een *vadri* (priester) in ons midden gehad, wij wen»schen, dat dit dikwijls gebeure en verzekeren u, dat wij »met uw bezoek vereerd zijn enz. enz."

Moet dan mijn eindbesluit niet wezen God en menschen in den naam van zoovele onsterfelijke zielen, voor wie ook goddelijk Bloed gevloeid heeft, dringend te bezweren? O! mochten ruime bijdragen den Hoogwaardigen Kerkvoogd van Suriname in staat stellen, niet alleen om houten, doch Gode eenigszins waardige kerkjes op te trekken, — om de opvoeding van verwaarloosde kindertjes in de weesgestichten te bekostigen, — om scholen te openen voor kinderen, *die zonder*

1) Brief van den Zeer Eerw. Pater W. van Vlokhoven van den 6 April 1886.

katholieke scholen bijna zeker hun geloof verliezen, — maar ook, om in het bijzonder dat alles te kunnen doen, wat tot het bekeeringswerk der Indianen en Boschnegers zoo dringend gevorderd wordt; — mochten eindelijk allen, die deze regelen zullen lezen de Missie van Suriname aan het Goddelijk Hart van Jezus en het Zoet Hart van Maria van tijd tot tijd willen aanbevelen: dan rekenen wij de moeite van onzen geringen arbeid honderdvoudig beloond.

